

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

○

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

●

נשא

(חלק יח — שיחה א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2021

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

נשא

וצריך להבין:

(א) לשון הגמרא*⁵ (מקור פירוש רש"י) היא „איזהו עבודה שצריכה עבודה“⁶ הוי אומר זו שירה מבלי להזכיר שמות של כלי שיר – ואילו רש"י מוסיף „במצלותים וכנורות“?

(ב) מדוע כתב רש"י „הוא השיר במצלותים וכנורות“ – והרי היו כמה וכמה מיני כלי שיר ששמשו בעבודת השיר?⁷

(ג) מהו שלא הזכיר רש"י כלל שיר בפה?⁸ וקושיא זו מתחזקת יותר אחר השוואת הדברים עם השיר בפועל שעליו למדנו לעיל – „אז ישיר משה ג' לאמר“ – שהי' שיר בפה.⁹

א. לאחר הסיפור בכתובי אודות מנין בני קהת, בני גרשון ובני מררי – „כל הבא לצבא לעבודה באוהל מועד“² – כתיב: כל הפקודים אשר פקד משה ג' מבן שלשים ג' ועד בן חמשים שנה כל הבא לעבוד עבודת עבודה ועבודת משא באוהל מועד ויהיו פקודיהם ג'.

ופירש רש"י על „עבודת עבודה“: הוא השיר במצלותים וכנורות שהיא עבודה לעבודה אחרת.⁴ והיינו*⁴, ש„עבודת עבודה“ אין פירושה פעולה ועשי' של עבודה, אלא „עבודה לעבודה“ – עבודה שהיא לשם עבודה אחרת, וקאי על עבודת השיר הבאה לשם עבודת הקרבנות.⁵

(1) פרשתנו ד, לד ואילך.

(2) שם, לה. לט. מג.

(3) שם, מו"מח.

(4) להעיר מהשינויים בפרש"י דה"ב (כט, כה) – אבל: א) י"א שפירוש דה"י אינו לרש"י (שם) הגדולים להחיד"א ע' רש"י. (ועוד). ב) דובר כמ"פ שפרש"י לנ"ך אינו בדיוק גמור ע"פ פש"מ כפירושו עה"ת.

(4*) רא"ם. ועוד.

(5) ערכין יא, א. וגם ע"ד ההלכה כן הוא והמשוררים בכל יום שעל הדוכן (רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ז ה"ה) – ה"ז שיר של יום שאומרים על התמיד* (ולפלא קצת שלא מצאתי ע"ע בסי

שיציינו המקור לרמב"ם כאן** – וראה כללי התהומ"צ להרגצובי דיש חליל על הדוכן בכל השנה (והוא מצוה ולא עבודה). וראה רמב"ם הל' כהמ"ק פ"ג ה"ו. ואכ"מ).

(5*) ערכין שם. וראה גם מדרש לקח טוב כאן. (6) והל' משמע לכאורה שהעבודה (דניסוך הקרבנות) טפלה להשירה – היפך פרש"י.

(7) ברמב"ם הל' כלי המקדש פ"ג ה"ד (ע"פ משנה ערכין פ"ג מ"ג. מ"ה. וראה משנה סוכה פ"ה מ"ד): בנבלים וחלילים וכנורות וחצוצרות והצלצל. ובבחי' כאן: והיו משוררים ג"כ בח' כלים, עיי"ש. וראה הנסמן לקמן הערה 12.

(8) ובפרט (ע"ד ההלכה), דכולי עלמא עיקר שירה בכה" (סוכה נא, א. ערכין שם, א. רמב"ם שם ה"ג).

(9) וראה פרש"י בראשית (ד, כ) כנור ועוגב לומר כו'.

** משא"כ בפר"ג שם. וכן בהל' תמידין ומוספין פ"ט.

בהעלותך¹⁸: נתונים נתונים, נתונים
למשא נתונים לשיר –

וא"כ אינו מובן: מאי טעמא הזכיר
הכתוב כאן, לאחר מנין בני לוי (כל
הבא לצבא לעבודה גוי"), רק את
עבודת השיר (ולא את שאר עבודות
הלוים – פרט למשא), ובפרט שהציווי
על השיר טרם נאמר בכתוב?

ג. בהמשך פירוש רש"י, על התיבות
„עבודת משא“, כתב רש"י „כמשמעו“⁴.
ובפשטות כוונתו להשמיענו בזה¹⁹:
כיון שלעיל פירש „עבודת עבודה“
„עבודה לעבודה אחרת“, הי' מקום
לטעות ולפרש שגם „עבודת משא“
היינו „עבודה למשא“ – עבודה שהיא
למשא (ולא „משא“ גופא), ולכן
השמיענו רש"י, שפירוש „עבודת משא“
הוא „כמשמעו“ – „עבודה של משא“.

אבל צריך להבין: מהי הקאסל־קא-
דעתך מעיקרא לפרש „עבודת משא“ –
„עבודה למשא“, והלא (בלשון הראים)
„אין למשא עבודה אחרת“?

לכאורה הי' אפשר לתרץ: יש מקום
לומר שהכוונה היא לעבודת טעינת
העגלות²⁰, שאינה המשא גופא, אלא
עבודה למשא (העבודה לטעון את
הקרשים וכו') על העגלות – עבור משא
(העגלות)

[ומה שצוה הכתוב על עבודה זו
כאן דוקא, הוא לפי שבפסוק זה בא
הכתוב להוסיף את העבודות שלא

ואין לומר שהזכיר רש"י שני כלי
שיר אלו¹⁰ להיותם הסוגים הכלליים
דכל כלי השיר – שהרי¹¹ בכתוב מצינו
(בדברי הימים¹²) שהכלים נחלקים
לשלשה סוגים: נבלים וכןורות
ומצלתים¹³; וממה נפשך: הי' לו לרש"י
להביא את כל שלשת הסוגים (כולל
„נבלים“), או להזכיר רק אחד מהם
כדוגמא¹⁴, ולהוסיף (ע"ד מה שמצינו
בדברי הימים¹⁵) – (מצלתים) וכלי
שיר“?

ב. גם צריך להבין: הן אמת שלשון
הכתוב („עבודת עבודה“) פירושה שיר
(שהוא „עבודה לעבודה אחרת“) – אבל
בכתוב גופא אינו מובן: הלא עד כה
טרם נזכרה בכתוב העבודה דשירת
הלויים; דובר¹⁶ רק אודות עבודות
הלויים בנשיאת המשכן, פירוק והקמת
המשכן ושמירת המשכן (והמקדש),
ואילו הציווי על עבודת השיר (ע"פ
פשוטו של מקרא¹⁷) אמור רק להלן בפ'

10 ולהעיר מלשון הבחיי כאן: והשיר הזה
הי' בכנורות ומצלתים – אבל ממשיך ע"ד השיר
בפה, ובסוף הענין מביא ח' כלים (כנ"ל הערה 7).
11 נוסף על זה שלא מתורץ למה לא הזכיר
השיר בפה.

12 א טו, טז, שם טז, ה. כה, א. ו. דה"ב ה, יב.
כט, כה. נחמי' יב, כז.

13 וי"ל: „נבל“ כולל כל כלי שיר שמלאכתם
בפה (ראה לקמן הערה 59); „כנור“ – אלה שיש
להם נימין; „מצלתים“ – אלה שמלאכתם ע"י
הכאה והקשה כו' (ראה לקמן הערה 57).

14 או – לכתוב בקיצור „זו שירה“, כנגמרא
כנ"ל בפנים.

15 ב ה, יג. ולהעיר מעורא ג, יוד ופרש"י
שם.

16 במדבר א, נ"ג. שם ג, ז ואילך.

17 משא"כ (דעת ר"י) בערכין שם (סע"א),
ש„עיקר שירה מן התורה“ נלמד מכתוב דילן.

18 ח, טז וברש"י. – ומה שלא פירש"י כן
לפנ"ד (במדבר ג, ט) נת' בלקו"ש ח"י ג ע' 15,
עיי"ש.

19 שפ"ח.

20 ראה גם משכיל לדוד כאן (בא"א קצת).

למנות גם את בני גרשון כמו שנמנו בני קהת, מבן שלשים ג' ועד בן חמשים שנה" – כי, גם הם" לא קאי אלאחריו, על הפסוק הבא, "מבן שלשים שנה ג'ו"²⁵, אלא אלפניו, על פסוק הקודם – "נשא את ראש", שפירושו (לא מנין בעלמא, אלא מנין שיש בו) נשיאות ראש²⁶ וחיבות²⁷, והיינו, שגם הנמנים מבני גרשון מתנשאים ומתרוממים בזה ש,הגיעו לכלל עבודה"; ולכן נאמר גם בבני גרשון, "נשא את ראש" – ולא "פקוד ג'ו".

אלא שעפ"ז צריך ביאור²⁸ בלשון הכתוב (המשווה את בני גרשון לבני קהת), "גם הם", המורה שבענין ד,נשא" (נשיאות ראש) היו בני גרשון טפלים (גם הם") לבני קהת; דלכאורה,

(25) כפירוש ס' הזכור, רא"ם, דבק טוב ועוד.
(26) ובוה יומתק מה שרש"י מעתיק בהד"ה – הן כפ' במדבר והן כאן – "נשא את ראש".
(27) ראה גם אברבנאל ס"פ במדבר. ביאורי מהרא"י (לבעל תה"ד) ריש פרשתנו, הובא בצידה לדרך (ושם, דכוונת רש"י (במדבר ד, ב) "מנה מהם כו") היא לפרש ד,נשא" אינו לשון מנין אלא מינוי שרה). וראה משכיל לדוד במדבר שם (וראה רא"ם שם*).

(28) כמו שהקשה בגו"א שם. ומה שמתרץ שמכיון שנאמר כאן, "כל הבא ג'ו" הו"א שבבני גרשון מונים רק מי שעובד בפועל – לכאורה, ע"פ פשטות (גם לולי הכתוב "גם הם") אין לחלק בהמנין דבני קהת ובני גרשון.

ומש"כ אח"כ דמש"נ בבני גרשון, "כל הבא ג'ו" הוא למעט חרש ושוטה – לא נרמז כלל ברש"י.

(* וברא"ם ר"פ תשא ד,שאו את ראש . . . פירש (רש"י) אותו לשון הרמה כו". אבל ראה משכיל לדוד שם ד,בספרים שלנו (דרש"י) לא נמצא נחה כלל*.

הוזכרו בפסוקים הקודמים: עבודת עבודה (שיר) ועבודת משא (טעינת עגלות)].

אבל (נוסף לזה שקשה לומר שכוונת רש"י לשלול את טעינת העגלות, הנזכרת בכתוב לראשונה להלן בפרשתנו²¹ – הנה) עפ"ז קשה לאידך גיסא: מדוע אמנם פירש רש"י שפסוק זה בא לשלול עבודה²² ("ועבודת משא" פירושו "כמשמער") – והרי טעינת עגלות היתה חלק מעבודת בני גרשון ובני מררי?

ד. ויובן בהקדים הביאור בפירוש רש"י בהתחלת הפרשה: "נשא את ראש בני גרשון גם הם – כמו שצויתך על בני קהת לראות כמה יש שהגיעו לכלל עבודה" – דלכאורה אינה מובנת אריכות לשון רש"י, "לראות כמה יש שהגיעו לכלל עבודה"? – והרי בציווי²³, "על בני קהת" מובן בפשטות טעם מנין בני קהת ("מבן שלשים ג'ו ועד בן חמשים שנה"²⁴), וכמו שפירש שם רש"י²³ – "מנה מהם את הראויין לעבודת משא והם מבן שלשים שנה ועד בן חמשים שנה וכו'".

המהר"ל (כפירושו גור ארי"י) ביאר: כוונת רש"י כאן להשמיענו, שפירוש "נשא את ראש בני גרשון גם הם" אינו

(21) ז, ג ואילך. – אף שהפרשיות לא נאמרו על הסדר, שהרי חנוכת הנשיאים היתה בחודש ניסן לפני מנין הלויים (בחודש השני).

(22) במשכיל לדוד כתב שכוונת רש"י ב,כמשמער" היא, "שיש במשמעותו הכל גם הטעינה" – אבל בפשטות, "כמשמער" היינו שהפירוש ד,עבודת משא" הוא (לא עבודה למשא, כ"א) עבודה של משא, כנ"ל בפנים.

(23) במדבר ד, ב.

(24) שם, ג.

רק בדרך טפל („גם הם“) לבני קהת³⁴;
משא"כ בני מררי, שלא הוטל עליהם
כלל משא הנראה, „בבית קדשי
הקדשים“³⁵, לא נאמר בהם כלל „נשא
את ראש“.

וביאור זה מתאים, לכאורה, עם
פירוש רש"י להלן ב' בהעלותך³⁶, שג'
התנופות שמצינו אצל בני לוי –
„הראשונה לבני קהת.. לפי שעבודת
קודש הקדשים עליהם.. השני לבני
גרשון.. שאף עליהם היתה עבודת
הקודש.. הנראות בבית קדשי
הקדשים והשלישית לבני מררי“.

אבל (נוסף לזה שא"א לומר שרש"י
סמך על כך שנשווה את דבריו כאן עם
פירושו להלן ב' בהעלותך, הנה) מזה
גופא שעל „נשא את ראש וגו“ בבני
קהת פירש רש"י „מנה מהם את
הראויין לעבודת משא.. (שעשייתה
דורשת בעלי כח, כבהמשך רש"י)
והפחות משלשים לא נתמלא כחו..
והיותר על בן חמשים כחו מכחיש
מעטה“ – ולא קישר זאת כלל עם
קדושת משאם – מובן, שענין „נשא את
ראש“ לפי רש"י הוא רק מצד ש„ראויין
לעבודת משא“ –

והדרא קושיא לדוכתא: מהו
החילוק בזה בין בני קהת, בני גרשון
ובני מררי?

ובהכרח לומר, שלשיטת רש"י ישנם

המכוון ד„נשא“ – „לראות כמה יש
שהגיעו לכלל עבודה“ – הוא בשווה
בבני קהת ובבני גרשון?

וביתר שאת יוקשה: אצל בני מררי
לא נאמר „נשא את ראש“ (אלא
„תפקוד אותם“²⁹) – אע"פ שגם מנינם
כלל רק „מבן שלשים גו' ועד בן
חמשים גו' כל הבא לצבא לעבוד גו“³⁰
– ולכאורה: אם „נשא את ראש“
פירושו נשיאת הראש של אלו
ש„הגיעו לכלל עבודה“, ה' הכתוב
צריך לומר „נשא את ראש“ גם אצל
בני מררי?

ה. לכאורה ה' אפשר לבאר³¹ את
החילוק בין בני קהת, בני גרשון ובני
מררי (בענין דנשיאת ראש) – שזהו
מצד החילוק ביניהם בסוגי המשא
שעליהם היו מופקדים:

בני קהת שהיו מופקדים על נשיאת
„קודש הקדשים“³² (הארון, השלחן,
המנורה והמזבחות וכו') – חפצי המשכן
המקודשים ביותר, בהם ה' עיקר הענין
דנשיאת ראש ובאופן הכי נעלה; בני
גרשון, שאף להם היתה „עבודת
הקודש כו' הנראות בבית קודש
הקדשים“³³, הנה גם בהם היתה
נשיאות ראש, אלא שמאחר שקדושת
משאם לא היתה במדרגת קדושת משא
בני קהת, לכך גם נשיאות ראשם היתה

(29) פרשתנו ד, כט.

(30) שם, ל.

(31) וראה במדב"ר ריש פרשתנו. אברבנאל,
כלי יקר, אלשיך ועוד שם. וראה לקו"ת פרשתנו
סד"ה (וידבר גו') נשא הא' (וביאורו) והב'. וראה
לקו"ש חל"ג ע' 42 ואילך.

(32) במדבר ד, ד ואילך.

(33) לשון רש"י – הובא לקמן בפנים.

(34) שעפ"ז מתורץ מה שהקדים בני קהת לבני
גרשון – אף שגרשון הוא הבכור – ראה
במקומות שנסמנו בהערה 31.

(35) ראה ביאורי מהרא"י לפרש"י דלקמן
בפנים (נעתק לקמן הערה 51).

(36) ה, יא. וראה משכיל לדוד ריש פרשתנו.

קהת⁴⁰ [ולכן דייק רש"י כאן בלשונו
„כמה יש שהגיעו לכלל עבודה“ (סתם)
ולא (כלשונו בבני קהת) „עבודת
משא“];

ובבני מררי לא נאמר כלל „זאת
עבודת גו“, אלא „זאת משמרת
משאם“⁴¹ – והיינו ש„משאם“ איננו
בגדר עבודה לגביהם (כי לא הוצרכו
לשאת בעצמם בכתף), ואין זאת אלא
שהם ממונים [כמו שכבר פירש רש"י
לעיל⁴² „משמרת“ – „מנוי שהאדם
ממונה עליו“] על „משאם“

– היינו, עליהם מוטלת האחריות
שהעבודה תיעשה, אבל לאו דוקא
בגופם (בכתף); וכפי שאכן ה' בפועל,
שמשאם לא ה' בכתף כי אם על גבי
עגלות (כמסופר להלן בפרשה⁴³) –

וכיון שעיקר תפקידם אינו בגדר
„עבודת משא“, לא היו אצלם נשיאות
הראש והחשיבות הקשורות עם
„הראויין לעבודת משא“.

ז. אעפ"כ נמנו גם בני מררי „מבן
שלישים שנה גו' ועד בן חמשים שנה“
– דאף שתפקידם ה' באופן ד„משמרת
משאם“ (ולא „עבודת משא“), אין זה⁴⁹
שולל את קיומם של מקרים מסויימים
של משא בכתף גם אצלם; אמנם
לכללות משאם היו להם עגלות, אבל
הרי ה' צורך במשא עד העגלות, וכן

במנין בני לוי „מבן שלישים גו' ועד בן
חמשים שנה“ שני סוגים:

(א) סוג מנין באופן ד„נשא את
ראש“, השייך בעיקר אצל בני קהת, וגם
אצל בני גרשון כטפלים לבני קהת (גם
הם), אבל לא אצל בני מררי.

(ב) מנין הלוויים „כל הבא לצבא
לעבודה באוהל מועד“² שאינו קשור
עם נשיאות ראש – ומנין זה קיים
בשווה אצל כל בני לוי „מבן שלישים גו'
ועד בן חמשים שנה“ העובדים עבודה.

ו. והביאור בכל זה:

(המנין בלשון) „נשא את ראש“
מציין את נשיאות הראש והחשיבות
שבמנין בעלי הכח³⁷, הראויים לעבודת
משא (כלשון רש"י בבני קהת „מנה מהם
את הראויין לעבודת משא“); וזהו טעם
החילוק הנ"ל (בנוגע לנשיאות ראש)
בין בני קהת, גרשון ומררי – בהתאם
לחילוק ביניהם בנוגע ל„עבודת משא“:

בבני קהת מוזכר³⁸ ענין (עבודת)
המשא בלבד, וכיון שזוהי כל עבודתם,
לכן העיקר אצלם הוא הענין ד„נשא
את ראש“;

בבני גרשון נאמר³⁹ „זאת עבודת
משפחות הגרשוני לעבוד ולמשא“ –
אצלם ישנה עבודה נוספת על „משא“,
ולכן ענין „נשא את ראש“, הקשור עם
עבודת משא, הוא בהם בדרך טפל לבני

37 להעיר משבת צב, א. נדרים לה, א „אין
כו' גבור“.

38 בפ' במדבר ד, טו. ומש"נ (שם, יט) „איש
איש על עבודתו ואל משאו“ – עכצ"ל שאירי
בעבודתם זו ב„קדש הקדשים“ (ולא בשיר וכיו"ב)
שהרי בא בהמשך ל„בגשתם את קודש הקדשים“.
וראה ראב"ע שם.

39 פרשתנו ד, כד. ועד"ז שם, כז.

40 ראה גם חזקוני ורע"ב ריש פרשתנו (אלא
ששם, שהם טפלים מפני שאין עליהם עבודה
משא בכתף).

41 שם, לא.

42 במדבר ג, ז.

43 ז, ח. – בנוגע לבני גרשון ראה לקמן

סעיף ח.

גו' ולמשא", היינו, שאצלם הי' ה"משא" (בכתף) עבודה?

והביאור בזה: לכאורה מובן, שעבודות גרשון ומררי בהקמת ופירוק המשכן נעשו על הסדר:

תחילה פירקו בני גרשון את חלק המשכן השייך לתפקידם – קלעי החצר, היריעות וכו' (המכסים את הקרשים והעמודים ותלויים עליהם) – ותיכף טענו אותם על עגלותיהם⁵⁷, ורק אח"כ⁵⁸ התחילו בני מררי בעבודתם – לפרק את עמודי החצר, קרשי המשכן וכו', ולהטעיןם על העגלות שלהם

[ועד"ז בהקמת המשכן: תחילה פרקו בני מררי את הקרשים והעמודים וכו' מעגלותיהם והעמידום לאלתר, ורק אח"כ פרקו בני גרשון את היריעות והקלעים וכו' מהעגלות שלהם וסדרום על גבי הקרשים והעמודים וכו'.]

נמצא, שבשעה שבני גרשון הסירו את יריעות המשכן (ואת קלעי החצר מן העמודים) עדיין עמדו עמודי החצר על מקומם, וממילא היו בני גרשון מוכרחים לשאת את היריעות (בכתף)⁴⁹ על פני כל שטח חצר המשכן עד חוץ לחצר (שהרי לא היו יכולים להכניס את העגלות בין עמודי החצר⁵⁰

47) כי פשוט שלא הניחו היריעות כו' ע"ג הקרקע עד שפרקו בני מררי עמודי החצר כו'.

48) להעיר מלשון רש"י (בהעלותך י, יז. מברייתא דמלאכת המשכן פי"ג), "בני גרשון ובני מררי פורקין המשכן וטוענין אותו בעגלות".

49) ראה עדי"ז אלשיך ריש פרשתנו.

50) ראה שבת (צט, א) דרוחב כל עגלה (עם צידי) הי' ה' אמות, ויש "חמש אמות בין עמוד לעמוד" (פרש"י תרומה כו, יד. מברייתא דמלאכת המשכן פ"ה) – והרי אמתא באמתא לא

יש מקום לומר, שלא כל "כלי משמרת משאם" נישאו בעגלות⁴⁴.

ועפ"ז י"ל, שזהו שבא רש"י לשלול בפירושו, ועבודת משא – כמשמעו: "הי' אפשר לפרש "עבודת משא" – "עבודה למשא", על דרך "משמרת משאם" דבני מררי, שפירושו אינו משא גופא, אלא המינוי והאחריות על ענין המשא –

ופירוש זה שולל רש"י – מפני שענין זה אינו קשור עם בעלי כח, וממילא – אף לא עם "מבן שלשים גו' ועד בן חמשים שנה"⁴⁵; ומה שנמנו בני מררי "מבן שלשים גו'" הוא כדי לידע מספר הראויין לשאת בכתף – עבודת משא (וכנ"ל שגם אצלם הי' משא בכתף).

ח. אמנם צריך להבין: הלא גם לבני גרשון היו עגלות למשאם⁴⁶ – וא"כ במה חלוקים הם מבני מררי (שגם להם הי' משא בכתף כנ"ל), עד שבהם נאמר³⁹, "זאת עבודת משפחות הגרשוני

44) וכמ"ש בגו"א בהעלותך ח, כה (בתירוץ קושיית הרמב"ן שם על רש"י – למה נמנו בני גרשון ומררי רק עד בן חמשים, עיי"ש). וראה לקמן הערה 60.

ומ"מ לא נאמר אצלם, "עבודת משא" – כי: א) אין זה הכרח אצלם, כדלקמן בפנים שם. ב) יתירה מוז: "עבודת משא" פירושו לא רק עבודה ועמל דמשא כ"א גם עבודה ושירות לה" (כמו עבודת הכהנים). ומכיון שאין מוכרח שיהי' אצלם משא בכתף אי"ז נק' "עבודה".

45) להעיר מפרש"י ורע"ב לאבות פ"ה מכ"א ד"ה בן חמשים.

46) פרשתנו ז, ז.

(* להעיר מגו"א פרשתנו ד, נז).

בפ' פקודי⁵⁴, שהתחילו באדנים, הקרשים כו', ורק לבסוף הקימו את החצר^{54*}.

— אך בכל אופן היתה לבני גרשון עבודה בגופם יתר על בני מררי, שהרי את היריעות המכסות ואת המסכים והקלעים היו צריכים לפרוש (או להסיר) לאחר שהקרשים והעמודים כבר נצבו במקומם: לטפס למעלה, להעלות עמם לשם את היריעות וכו', להתעסק שם בלולאות, במיתרים וכו'.

ט. ע"פ כל הנ"ל יובן הביאור בפירוש רש"י, "עבודת עבודה — הוא השיר במצלתים וכנורות כו":

ע"פ כל הנ"ל עדיין אינו מובן: כיון שהמנין, מבן שלשים גו" (בעלי כח) קשור לענין המשא — א"כ מדוע נכללו במנין זה (מבן שלשים גו") דבני גרשון גם אלו שעבודתם (אינה משא, אלא) "לעבוד"?

בפשטות י"ל, ש"לעבוד" קאי⁵⁵ על העבודה דפירוק והקמת המשכן וטעינת העגלות, שגם לזה צריך אדם להיות בעל כח⁵⁶.

(54) מ, יח ואילך. וראה ג"כ בהעלותך י, יז-כא.

(54*) ומתורץ ג"כ איך, "בני קהת מוצאים אותו על מכונו ומכניסין בו . . . והמזבח" (פרש"י בהעלותך י, כא) — גם מזבח החיצון שהי' חמש אמות אורך וחמש אמות רוחב" (תרומה כז, א) ואא"פ להביאו בין עמודי החצר — כי הקמת החצר היתה, סביב למשכן ולמזבח" (החיצון) כמפורש בפקודי מ, לג ולפני זה מ, ח [ו]מוצאים אותו על מכונו" — קאי רק על "המשכן".

(55) ראה (כמה פירושים ב, לעבוד): ראב"ע, אברבנאל, ספורנו, אלשיך ועוד — עה"פ.

(56) ואולי נכללת בזה גם שמירה — וגם בזה צריך בעל כח, שלא יקרב זר" (ל' רש"י במדבר ג,

ולהביאן סמוך למשכן) — ולכן נקראת עבודתם, "עבודת משא"⁵¹.

משא"כ בני מררי⁵¹, הרי לא הי' שום הכרח שישאו בעצמם את הקרשים כו' על פני שטח גדול, כיון שהי' ביכלתם לקרב את העגלות ולהעמידן בסמיכות לקרשי המשכן⁵², ונמצא שכל משאם הי' רק לטעינת העגלות עצמה⁴⁹.

[עפ"ז נוספת הסברה בזה שענין "נשא את ראש" בבני גרשון הי' רק באופן של "גם הם" (כטפל לבני קהת) — שזהו (לא רק כיון שתפקידם כולל, מלבד "משא", גם "לעבוד", אלא) גם מצד ענין "ולמשא" גופא: המשא שהיו מוכרחים לשאת בכתף הי' רק עד לעגלות מחוץ לחצר; משא"כ בני קהת, שלא היו להם עגלות כלל, ורק, בכתף ישאון⁵³].

אבל, כמה פרטים מהנ"ל הם רק לכאורה — שכן סדר הקמת המשכן (שממנו מובן גם סדר פירוק המשכן, שהוא בסדר הפוך לסדר הקמתו) מפורש

על (ע"ד פסחים קט, ב). ובפרט שלפרש"י שם נכלל בהחמש אמות גם עובי העמוד, כמ"ש ברא"ם שם.

(51) ויומתק יותר (החילוק דבני גרשון ובני מררי) עפ"מ"ש בביאורי מהרא"י לפרש"י בהעלותך (ח, יא) ד"בני גרשון נשאו אותן יריעות וקרשים" (שנראו בבית קה"ק) בכתף כמו שנשאו בני קהת כלים המקודשים כו' אבל הקרשים מתוך כובדם א"א הי' לבני מררי לשאתם בכתף אלא בעגלות".

(52) אבל להעיר, שעפ"ז פרקו תחילה עמודי החצר ורק אח"כ קרשי המשכן. וראה לקמן בפנים.

(53) פרשתנו שם, ט.

(* ראה שם אפרים לפרש"י שם שקו"ט ע"ד הגירסא הנכונה בפרש"י.

בפה, ומכל-שכן סתם שיר בפה, אינם דורשים התאמצות גדולה כ"כ.

יוד. ובזה יובן גם הטעם ש"עבודת עבודה" אמורה בפסוק זה דוקא, בסוף המנין:

בקביעת מקומו של פסוק זה בסוף וב"סך-הכל" של המנין – באמירה שהמנין כלל רק בני לוי, מבין שלשים גו' כל הבא לעבוד עבודת עבודה ועבודת משא באוהל מועד" – מלמדנו הכתוב, שהיותו של המנין מוגבל לגיל זה דוקא ה' רק מצד שני ענינים אלו: "עבודת עבודה (השיר במצלתים וכנורות)⁶⁰ ועבודת משא" – ולא מצד שאר עבודות⁶¹ בני לוי (כפירוק והקמת המשכן וטעינת העגלות)⁶² שאפשר לעשותן גם לאחר "בן חמשים שנה"⁶³;

(60) ואת"ל (דלא כנ"ל ס"ז והערה 44) שלא הי' שום משא בכתף לבני מררי – נמצא, דזה שנמנו בני מררי רק עד "בן חמשים שנה" (אף שאין בהם עבודת משא), הוא רק מפני שיש (גם) אצלם "עבודת עבודה" (שיר)** שהיא רק עד בן חמשים.

(61) ועפ"ז "לעבוד" שנאמר (ד, כד) בבני גרשון היינו (רק) שיר. ומה שלא פרש"י זה שם – כי ההכרח לזה הוא רק ממש"נ כאן "עבודת עבודה".

(62) ועפ"ז, פירוש רש"י "עבודת משא – כמשמעות" שולל ג"כ טעינת עגלות (כנ"ל בפנים ס"ג).

(63) ואף שלעבודות הנ"ל צריך לכאורה בעל

(* ובפשטות צ"ל שגם מבני קהת היו משרוירי – ומה שנזכר אצלם (בס"פ במדבר) רק עבודתם לשאת ולא ע"ד עבודה אחרת – כי הענין ד"נשא את ראש" (שהוא העיקר כאן) הוא רק מצד עבודת משא (שצריך בעל כח גדול ביותר) ולא מצד עבודת השיר.

(** ובדחק אפ"ל שנכלל ב"ממשרת משאם) לכל עבודתם – פרשתנו ד, לא.

– אמנם לא בעל כח כ"כ כבעבודת משא [ולכן א"א שיחול על זה הענין ד"נשא את ראש", כיון שאין בכך נשיאות ראש וחשיבות מיוחדת], אבל ודאי צריך להיות בעל כח –

ולכן כלל המנין דוקא את אלו שהיו בגיל (מבין שלשים עד חמשים) שבו כח האדם הוא בתקפו.

אבל בפסוק "מבין שלשים גו' כל הבא לעבוד עבודת עבודה" – דהיינו "עבודה לעבודה אחרת" (שיר) – מתעוררת קושיא: מה טעם שייך שיר דוקא לאלו שהנם בגיל דבעלי כח?

ולכן כתב רש"י "הוא השיר במצלתים וכנורות" – והשמיט "גבלים" ושיר בפה בכלל: מכך שעבודת השיר אמורה בפסוק זה דייק רש"י, שהנדון כאן הוא סוג שיר שעבורו יש צורך בבעלי כח – והיינו "השיר במצלתים וכנורות", שהשיר בהם דורש עשר, מלאכת יד⁶⁴, וכולל התאמצות יתירה; משא"כ נבל – מלשון נבל יין⁶⁵ – שקול השירה שבו בא ע"י נפיחה⁶⁶

1) כי אפשר שהזר יקרב מצד גודל תשוקתו ליקרב לה' כו' (ע"ד שני בני אהרן – ובקרבתם לפני ה'"), ודוקא בעל כח יכול למונעו מליקרב. ראה (בנוגע למצלתים) פרש"י ערכין יג, ב ד"ה עבדתא. וראה תוי"ט ערכין פ"ב מ"ה ד"ה והצלצל.

(58) ש"א י, ג. וראה פיה"מ ערכין פ"ב מ"ג דנבל כעין נאד (אף שס"ל שהוא כלי שיר במתרים).

(59) ראה פרש"י ערכין ספ"ב. רלב"ג דה"א טו, כ. ועוד.

אבל ראה פיה"מ להרמב"ם ערכין שם ושם מ"ו. ולכאורה הוא כהירושלמי סוכה פ"ה ה"ו. שוח"ט (ופרש"י) תהלים פא, ג. והקט"ד בערכין ספ"ב.

הוא . . ולשיר", היינו שיר בפה ובנבל כו', אבל לא, "השיר במצלתים וכנורות" 66 שהוא (ע"פ פשט) רק, "מבן שלשים גו' ועד בן חמשים שנה" 67!

ועוד זאת: כיון שהטעם לזה הוא מפני שלאחר בן חמשים שנה, כחו מכחיש מעתה" 68 וקשה לו, "השיר במצלתים וכנורות" – הרי שאין טעם לחלק בזה בין המשכן והמקדש; וממילא, לפי פשוטו של מקרא 69, נמצא ש"שנים" הוי פסול בלוי' גם לדורות (בנוגע ל"שיר במצלתים וכנורות")! – אלא אם נאמר שזוהי גזירת הכתוב.

יב. מיינה של תורה שבפירוש רש"י:

66) ומה שהזכיר רש"י (בפ' בהעלותך שם) רק "עבודת משא בכתף" ולא "השיר וכו'" – כי מה שצריכים בעל כח הוא בעיקר לעבודת משא (שלכן רק ע"ז נאמר "נשא את ראש", כנ"ל שוה"ג הא' להערה 60).

67) ראה גם מושב זקנים (מבעה"ת) לפרש"י פרשתנו כאן (אלא שמחלק רק בין שיר שבכלי לשיר שבפה – משא"כ להמבואר בפנים, שגם בשיר שבכלי גופא יש לחלק בין השיר במצלתים וכנורות ושאר כלים).

וע"פ חילוק זה יש להעיר טובא בתמיהת הרמב"ן (ושקו"ט המפרשים) בפרש"י בהעלותך שם. ואכ"מ.

68) לשון רש"י במדבר ד, ב. ועייג"כ בחיי ריש פרשתנו. מושב זקנים בהעלותך שם. משא"כ להרמב"ן (בהעלותך שם) שמה שנפסלו לוי' לשיר מבן חמשים (במשכן) הוא מפני "שלא היו ממנין אותם לשיר . . אלא בראויים למשא", עיי"ש.

69) משא"כ ע"ד ההלכה – ראה חולין כד, א. רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ג ה"ח. ולהעיר מדעת הבה"ג שמה הלאו ד, ולא יעבוד עוד" ממנין המצות – ראה סהמ"צ להרמב"ם שורש ג' ובמפרשיו שם. ולהעיר ג"כ מזהר בהעלותך (קנא, ב) ובהנסמן בניצוצי זהר שם.

וכמו שכתב רש"י בפירוש בפ' בהעלותך 64: "ולא יעבוד עוד – עבודת משא בכתף אבל חוזר הוא לנעילת שערים ולשיר ולטעון עגלות כו'", "לשמור משמרת, לחנות סביב לאוהל ולהקים ולהוריד בשעת המסעות".

יא. ועפ"ז יוצא חידוש גדול ב"ענינים מופלאים" 65 ע"ד ההלכה שבפרש"י:

ע"פ הנ"ל – ש"השיר במצלתים וכנורות" הוא רק "עד בן חמשים שנה" – צריך לומר, שמה שכתב רש"י "חוזר

כח יותר מב"שיר במצלתים וכנורות" – אולי אפ"ל, כי עבודת הנ"ל נעשו ע"י שנים ויותר, משא"כ השיר במצלתים וכנורות שנעשית ע"י כאו"א בפ"ע.

ובזה יומתק ההמשך בפרש"י בהעלותך (דלקמ בפנים), "אבל חוזר כו'" וזהו ושרת את אחיו עם אחוה" – דלכאורה: מה נוגע לפרש זה באותו הדיבור – אלא שכוונתו* בזה להסביר, דזה שחוזר לעבודות אלו (אף שלכאורה צ"ל בעל כח) הוא מצד זה שאפשר לעשותן "עם אחוה".

64) ת, כה"כו. – בחזקוני (והובא בריב"א) שם, דרש"י קאי רק על בני קהת (כנ"ל בשוה"ג להערה הקודמת), וגם בני גרשון ובני מררי נפסלו בשנים לטעינת ופריקת עגלות והורדת והקמת המשכן (אלא שחוזרין לשיר ולשמור. ובדברי דוד (להט"ז) שם – שנפסלו מהכל) – אבל לא נזכר זה כלל בפרש"י.

65) לשון השל"ה במס' שבועות שלו (קפא, א).

* במפרשי רש"י (רא"ס, ועוד) שכוונת רש"י שהכתוב קאי אבני קהת ש"בכתף ישראל", ו"עם אחוה" היינו בני גרשון ובני מררי – אבל ראה גו"א שם (הובא לעיל בפנים ס"ז והערה 44) שגם בבני גרשון ובני מררי ה"י משא בכתף, ועפ"י כוונת רש"י ב"עבודת משא בכתף" היא גם לבני גרשון ובני מררי.

הביאור בזה: בעבודה דהילוך בלי גבול יש שלשה ענינים⁷⁵:

(א) עצם ההילוך בלי גבול הוא האהבה לה' דנפש הבהמית (לאחר בירורה), זכיון ששורש נפש הבכמית הוא מעולם התהו (למעלה משורש נפש האלקית), לכן דוקא בה ישנו ענין "רב תבואות בכח שור"⁷⁶ – אהבה בלי גבול;

(ב) כוונת ההילוך בלי גבול היא – שיתקיים, "אחריו נרוצה"⁷⁷ (לשון רבים) – שגם הנפש האלקית (דתיקון) תהי' בתנועה דבלי גבול.

(ג) לאחר שנפעל ההילוך בלי גבול בנפש האלקית (אחריו נרוצה) – מתעלה הנפש האלקית לאמתית שרשה ומקורה השייך לה בלבד – "הביאני (לשון יחיד) המלך חזריו"⁷⁷.

וזהו החילוק שבין בני קהת, גרשון ומררי:

בבני מררי נאמר רק, "משמרת משאם" – אבל עצם המשא הי' בעגלות (וגם משאם בכתף אינו בגדר עבודה). ובעבודה רוחנית היינו, שהילוכם בלי גבול הי' רק בנפש הבהמית (בחי' "עגלות"); אבל לא נפעל הילוך בהם גופא – בנפש האלקית;

54 בבני גרשון נתקיים, "אחריו נרוצה" – הילוך בלי גבול הן בנפש הבהמית (משא בעגלות) והן בנפש האלקית ("זאת עבודת גו' ולמשא");

75) בכל הבא לקמן – ראה בפרטיות ס' הערכים חב"ד ח"א ע' אהבת ה' – ההוספה שבה ע"י נה"ב, וש"נ.

76) לשון הכתוב – משלי יד, ד.

77) לשון הכתוב שה"ש א, ד.

ע"פ הביאור הנ"ל בהחילוק שבין בני קהת, גרשון ומררי – נוספת הסברה בדברי רבינו הזקן בענין זה בלקוטי תורה דפרשתנו:

רבינו הזקן מבאר שם⁷⁸ את תוכן החילוק בין בני קהת, גרשון ומררי בענין הנשיאות ראש: נשיאות ראש מורה על העבודה דהילוך בלי גבול (נשיאת והרמת הראש לבחי' רצון וכתר⁷⁹); בני קהת ובני גרשון הם ב' הדרגות והאופנים בהילוך (מלמעלה למטה ומלמטה למעלה) ולכן נאמר בהם "נשא את ראש"; ואילו בני מררי הם בבחי' "עומדים" (כדחזינון שעבודתם היתה משא הקרשים, שהם "עצי שטים עומדים"⁷²) ומהאי טעמא לא נאמר בהם "נשא את ראש".

ואינו מובן: הלא כל ענין הנטיעה במדבר הי' כדי לפעול בבני ישראל את העבודה דהילוך⁷³ – וכיצד יתכן לומר שעבודה זו אינה בבני מררי?

וע"פ הנ"ל – ש"נשא את ראש" קשור לעבודת משא – יש לומר, בפנימיות הענינים, שגם בבני מררי היתה העבודה דהילוך בלי גבול (נשא את ראש⁷⁴); אלא שהילוכם הי' קשור בבחי' עגלות (שעל ידן היתה עבודת המשא דבני מררי).

70) סד"ה (וידבר גו') נשא הב'. ועיי"ג ד"ה הנ"ל הא' וביאורו בסופם.

71) לקו"ת שם כא, ב, כג, סע"ג.

72) תרומה כו, טו.

73) ראה לקו"ת מסעי פח, ריש ע"ד, פט, ב, ושם צו, א – שהוא בחי' הליכה. וראה המשך המאמר בלקו"ת כאן.

74) להעיר מש"ך עה"ת פרשתנו ד, כט.

אלשיך ריש פרשתנו ד"ה עוד אפשר.

יתר על כן בבני קהת – „הביאני המלך חדריו” – שבהם הי' ההילוך בלי גבול מצד השורש האמיתי דנפש האלקית שאינו שייך כלל לנפש הבהמית (עגלות);

– לפי שענין „הביאני המלך חדריו” נפעל במתן תורה בחג השבועות⁷⁸.

(משיחות ש"פ נשא תשכ"ה ותשל"ד)

ולכן הי' עיקר משאם הארון – תורה (78) ראה רד"ה משכני (הא') תש"א. ובכ"מ.

